

Armoede, aangetaste wortels met diepe kloven

Dieptegesprek met Lut Goossens van vzw
De Link opgetekend door Bart De Myttenaere
in het boek 'In vrije val'. *

Het enorme gat tussen arm en niet-arm bestaat eigenlijk uit vijf diepe kloven.

De *gevoelskloof* is het meest fundamenteel. Armen voelen zich letterlijk niemand. De meeste armen hebben een fundamenteel gebrek aan eigenwaarde. Het gevoel van permanente uitsluiting wordt dagelijks gevoeld en versterkt door de vele stuntelige en vooraf tot mislukken gedoemde pogingen om aansluiting te zoeken bij de samenleving. Om er ook bij te horen, richten armen zich op de uiterlijk waarneembare kenmerken van zogenaamd "geslaagde" middenklassers. Ze streven naar een mooie wagen, een gsm, dure merkkleding en andere statussymbolen die ze associëren met de wereld van de niet-armen. Het streven om erbij te horen wordt door de samenleving vaak genadeloos afgestraft. De reacties van de welstellende goegemeente zijn heel voorspelbaar. "Als je zo'n dure wagen koopt, is het normaal dat je in de schulden zit" en "Ze kunnen geen eten voor hun kinderen kopen, maar ze hebben wel een gsm". De drang naar luxemiddelen spruit voort uit de verplichting die de samenleving aan iedereen oplegt. Door uitsluitingmechanismen wordt de behoefte van armen om erbij te horen nog feller aangewakkerd. Zelfs nadat een aantal uiterlijke barrières zijn weggewerkt, worden armen nog extra beschuldigd en dus verder van de samenleving weggeduwd. Onze luxemaatschappij heeft armen geïnstalleerd met het permanente gevoel dat ze er niet bijhoren. Die gevoelskloof is ontzettend zwaar. Voorts ontnemen innerlijke pijn en schuldgevoelens aan armen de noodzakelijke ruimte om te leren. Niet toevallig komen veel arme kinderen bijna automatisch in het bijzonder onderwijs terecht. Een kind dat voortdurend het gevoel heeft niemand te zijn, kan zijn geest onmogelijk vrijmaken om te studeren. Zo'n kind heeft maar één doel in het leven: iemand zijn, iets betekenen.

Vervolgens gaapt er een immens grote *kenniskloof* tussen beide werelden. Armen kennen bijna niets van de wereld van de niet-armen. Meestal zijn ze zich daarvan niet eens bewust. Ze weten niet dat ze informatie missen, waardoor ze geen vragen kunnen stellen. Als ze met een bepaald probleem zitten, zoeken ze hulp in hun eigen netwerken van familieleden en vrienden die vaak met dezelfde problemen worstelen. Daardoor kunnen ze hun kennis om op een adequate manier met problemen om te gaan niet vermeerderen. Ze zien alleen de fraaie buitenkant van de niet-arme middenklasse. Hun kennis blijft beperkt tot een mooie auto, een schitterende trouwjurk of een gsm-toestel. De basiskennis die ieder mens nodig heeft om probleemloos zijn weg te vinden in het gecompliceerde leven, blijft voor armen onbereikbaar. Levenskennis is immers niet uiterlijk waarneembaar.

*In vrije val, Bart De Myttenaere, 2003, uitgeverij Manteau, te koop via Welzijnszorg

Bijzonder hardnekkig is de **vaardigheidskloof**. Mensen in de armoede hebben geleerd volgens een patroon zonder vaardigheden te leven. Hun leven is opgebouwd volgens een overlevingsstrategie, zonder de vaardigheden die noodzakelijk zijn om zich in de samenleving te kunnen handhaven. Ze zijn niet op de hoogte van de meest vruchtbare opvoedingstechnieken, ze kunnen moeilijk met geld omgaan en een huishouden runnen. Ook de minimale basis om met papieren en administratie om te gaan is hen totaal vreemd. De oorzaak van het gebrek aan fundamentele vaardigheden ligt in hun eigen kindertijd. Een kind leert vaardigheden vanuit het gegeven dat het door zijn ouders graag wil worden gezien. Wanneer de wortels doorgeknipt worden, stuikt de geleidelijke opbouw van levensnoodzakelijke vaardigheden als een kaartenhuisje ineen. Voor mama ruimt een kind zijn speelgoed op omdat mama hem daarna met liefde beloont. Voor een opvoeder ruimt een kind op omdat het moet. De existentiële nood die de drijfveer is om vaardigheden te leren, wordt bij instellingskinderen genadeloos weggehakt. Ouders met een problematisch verleden kunnen hun kinderen niet aanleren wat ze zelf nooit hebben geleerd. Heel veel evidente vaardigheden die bij middenklassers als het ware met de moedermelk worden meegegeven, ontbreken bij armen.

Verder is er de **positieve-krachtenkloof**. Armen hebben veel meer positieve krachten dan doorsnee middenklassers. Ze hebben doorgaans een grenzeloos solidariteitsgevoel. Veel meer dan de gemiddelde burger hebben armen de moed en de instinctieve drang om mensen te helpen. Armen hebben een draagkracht om in onmogelijke omstandigheden te overleven. Voor een middenklasser moet alles efficiënt, gestructureerd en ordelijk zijn. Wij leven met een voortdurende controleangst, terwijl armen kunnen overleven in een complete chaos.

In schril contrast met modale middenklassers gaan mensen in de armoede de rechtstreekse confrontatie niet uit de weg. Wij leven doorgaans in organisaties met een verdoezelde collegialiteit. Wij wikken onze woorden en zoeken voortdurend naar eufemismen waardoor het leven nodeloos ingewikkeld wordt. Armen zijn doorgaans verrassend rechtuit. Ze hebben geleerd dat de verdoezeling of betutteling van hun situatie hen geen stap verder helpt.

Armen hebben ook een sterk gevoel voor humor. De intensiteit waarmee armen - ondanks hun eigen ellende - blijven lachen en plezier maken is onvoorstelbaar. Mensen in de armoede zijn radars van gevoelens. Instinctief voelen ze perfect aan of ze iemand al dan niet kunnen vertrouwen.

De **structurele kloof** overspant alles en is het best gekende, onderzochte en beschreven luik van de armoede. Armen worden systematisch uitgesloten van alle maatschappelijke levensdomeinen: goede huisvesting, degelijk onderwijs, gezondheidszorg, tewerkstelling en cultuur. Mensen in de armoede leven bijvoorbeeld gemiddeld zeven jaar minder dan niet-armen. Dat zegt genoeg. Ook is het frappant dat armen verhoudingsgewijs veel vaker met hulpverleners en gerechtsinstanties in contact komen. Arme mensen zijn zeker niet criminel, maar ze worden meer gevat of gevisieerd door het gerechtsmechanisme. Dit alles overstijgt het geheel, terwijl de buitenwereld zich blind staart op geldgebrek, wat slechts een facet van de armoede is.”

Verwerkingsoefening:

Vind je de vijf kloven terug in onderstaand lied?

Lied Danny Demunck – Ik voel me zo verdomd alleen

Krijg toch allemaal de klere
Val voor mijn part allemaal dood
Ik heb geen zin om braaf te leren
Ik eindig toch wel in de goot
Kinderen willen niet met me spelen
Noemen me rat en wijzen me na
De enige die me wat kan schelen
Die is er nooit, dat is m'n pa
M'n moeder kan me niet verdragen
Nooit doe ik iets voor haar goed
Om liefde hoef ik ook al niet te vragen
Schelden is alles wat ze doet
Geen wonder dat m'n pa is gaan varen
Ik mocht niet mee, ik ben te klein
Ik moet 't in m'n eentje klaren
Tot 'ie ooit weer terug zal zijn

Refr.:

Had ik maar iemand om van te houwen
Twee zachte armen om me heen
Die me altijd beschermen zouwen
Ik voel me zo verdomd alleen

Misschien als vaders schip er is
Als 'ie weer terug is van de zee
Zegt 'ie nog eens "luister Cis"
Waarom vaar je niet met me mee
Ik ben toch ook nog maar een kind
Kan 't niet helemaal alleen
Misschien dat ik ooit het geluk nog vind
Maar hoe, dat is een groot probleem

Refr.:

Tekst/muziek: Loomans/Van Veen

Mogelijke antwoorden:

De gevoelskloof

Krijg toch allemaal de klere
Val voor mijn part allemaal dood
Ik heb geen zin om braaf te leren
Ik eindig toch wel in de goot

Kenniskloof

Maar hoe, dat is een groot probleem

Vaardigheidskloof

Schelden is al wat ze doet

Positieve krachtenkloof

Zegt ie nog eens “luister Cis”

Structurele kloof

Ik voel me zo verdomd alleen